

ჩინგიზ აიტმატოვის რომანის („საქონდაქრა“)
ზოგიერთი ასპექტის გააზრებისათვის
COMPREHENDING SOME ASPECTS OF CHINGHIZ
AITMATOV'S THE PLACE OF THE SKULL

კახაბერ ლორია
Kakhaber Loria

ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ეკოლოგია, რელიგია, ფილოსოფია.

Key words: Ecology, Religion, Philosophy.

შეიძლება, სრულიად დარწმუნებით ითქვას, რომ ჩინგიზ აიტმატოვი (1928-2008) ერთ-ერთი უდიდესი საბჭოთა მწერალია. იგი, იმავდროულად, მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრის მსოფლიო ლიტერატურის ერთ-ერთი უთვალსაჩინოესი წარმომადგენელიც არის. აიტმატოვი წერდა ყირგიზულ და რუსულ ენებზე. მისი ნაწარმოებები კი მსოფლიოს ხალხთა 170-მდე ენაზეა თარგმნილი. საბჭოთა პერიოდში ჩინგიზ აიტმატოვს მინიჭა ლენინის პრემია და მისი შემოქმედება სამგზის აღინიშნა სსრკ-ს სახელმწიფო პრემიითაც. დიდ მწერალს, აგრეთვე, მინიჭებული აქვს მრავალი პრესტიჟული საერთაშორისო ჯილდო. 2008 წელს მწერალი წარადგინეს ნობელის პრემიაზეც, რომლის მიღების დიდი შანსი ჰქონდა, მაგრამ, სამწუხაროდ, იმავე წლის ივნისში ჩინგიზ აიტმატოვი გარდაიცვალა.

რომანი „საქონდაქრე“, იგივე «საჯალათო კუნძი», ჩინგიზ აიტმატოვის ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეული ნაწარმოებია. თხზულება პირველად 1986 წელს გამოქვეყნდა რუსულენოვან ჟურნალში „ნოვი მირ“ და მაშინვე მიიპყრო როგორც სპეციალისტთა, ისე ფართო მკითხველი საზოგადოების ყურადღება. „საქონდაქრე“ საკმაოდ რთული, მრავალგანზომილებიანი ნაწარმოებია. მიუხედავად იმისა, რომ ჩინგიზ აიტმატოვი არასოდეს ყოფილა დისიდენტი ამ სიტყვის კლასიკური გაგებით და, გარკვეულწილად, საბჭოთა ნომენკლატურის წარმომადგენლადაც კი აღიქმებოდა, ის არასოდეს ერიდებოდა მძაფრ სოციალურ პრობლემებს, რომელთაც იშვიათი მხატვრული ძალით ააშკარავებდა და შემოქმედებითად აანალიზებდა. ამ მხრივ, რომანში „საქონდაქრე“ მთელი სიმწვავეთაა წარმოჩენილი თანამედროვეობის ისეთი საშინელი სენი, როგორიცაა ნარკომანია და მისი ფართოდ გავრცელება.

შეიძლება დღევანდელი გადასახედიდან ან უკვე ნაკლებად აქტუალურია, თუმცა მწერლისდროინდელი სოციალური სინამდვილის პრობლემური მხარეების გამოვლინებად უნდა ჩაითვალოს აგრეთვე ის პოლემიკაც, რომელიც ცალკეულ პერსონაჟთა შორის იმართება სახალხო მეურნეობის ე.წ. სოციალისტური წესის თაობაზეც. ამ თვალსაზრისით ავტორი აშკა-

რად უარყოფითადაა განწყობილი ტრადიციული კომუნიკური იდეოლოგიური კლიშეების ვულგარული გამოყენების მიმართ. რომანში განხილულია ავტორისეული ეპოქის სხვა საჭირობო-როტო სოციალური საკითხებიც, მაგრამ, მთლიანობაში, საზოგადოებრივი პრობლემატიკა ამ რომანის მნიშვნელოვან მხარეს მხოლოდ იმდენად წარმოადგენს, რამდენადაც ის გაცილებით ფართომასშტაბიან, შეიძლება ითქვას, გლობალურ და ერთგვარად უნივერსალურ საკითხებთანაა ოსტატურად გადაჭაჭვული.

რომანი „საქონდაქრე“ («საჯალათო კუნძი»), როგორც უაღრესად მაღალმხატვრული ნაწარმოები, ბუნებრივია, არ იძლევა რაიმე ხასიათის სქემატურ რჩევებსა თუ შეგონებებს. თხზულებაში დასმული და შემოქმედებითად დამუშავებულია ეკოლოგიური, ეთიკური, ფილოსოფიური, რელიგიური და სხვა ხასიათის ურთულესი საკითხები. სავარაუდო მოახლოება გლობალური კატასტროფისა, რომელიც კაცობრიობამ თავის თავს შეიძლება დაატეხოს, როგორც ბუნებისა და საცხოვრებელი გარემოს ანგარიშმიუცემელი გაჩანაგების, ისე თუნდაც ბირთვული იარაღით დაპირისპირების სახით, ასევე ორიგინალურადაა დანახული და გასიგრძელებული ფილოსოფიურ და, გარკვეულწილად, რელიგიურ ჭრილშიც კი. უაღრესად გაბედული და მხატვრულად შთამბეჭდავია ქრისტესა და პილატეს ფიგურების აიტმატოვისეული გააზრებაც.

ჩინგიზ აიტმატოვის ამ შესანიშნავ ნაწარმოებში ძნელია იპოვო რაიმე სახის პირდაპირი პასუხი ავტორის მიერ დასმულ უმწვავეს პრობლემებზე, მაგრამ ამ რომანს უთუოდ აქვს ერთგვარი „შოკური თერაპიის“ ეფექტი. მწერალი თავისი მხატვრული და შემეცნებითი შესაძლებლობების ფარგლებში ყველანაირად ცდილობს, გამოაფხიზლოს ტრაგიკული აღსასრულისაკენ სწრაფი ნაბიჯით მიმავალი კაცობრიობა.

ლიტერატურა:

აიტმატოვი, ჩ. (2005). საქონდაქრე, თბილისი: „ციცინათელა“.

ნოდია, ო. (1987). ფიქრები ერთი რომანის გამო, „ლიტერატურული საქართველო“, 28 /VIII, 12-13, თბილისი.

სირაძე, რ. (2011). ესსეები და თარგმანები, თბილისი.

It can be said with certainty that Chinghiz Aitmatov (1928-2008) is one of the greatest Soviet writers. At the same time, he is regarded as one of the most outstanding representatives of the world literature of the second half of the twentieth Century. Aitmatov wrote in both Kyrgyz and Russian. His works were translated into about 170 languages of the world. During the Soviet period, was awarded the Lenin Prize and he was also awarded the USSR State Prize three times. This great writer was honored with many prestigious international awards too. In 2008, Chinghiz Aitmatov was nominated for the Nobel Prize and he had a great chance of getting it, but unfortunately in June of the same year, he died.

The novel “The Place of the Skull,” also known as “The Scaffold,” is one of the most prominent works of Chinghiz Aitmatov. It was first published in the Russian-language magazine “Novy Mir” and immediately attracted the attention of both specialists and a wide range of readers. “The Place of the Skull” is a rather complex, multidimensional work. Even though Chinghiz Aitmatov was never a dissident in the classical sense of the word and to some extent, even referred to as a representative of the Soviet nomenclature, he never shied away from disclosing acute social problems which he did in a very rare artistic way and analyzed creatively. In this regard, the novel “The Place of the Skull” acutely depicts the very painful and widespread problem of modern society - drug addiction.

From today’s point of view, the problem mentioned beneath is less relevant. However, the controversy over the so-called socialist rule of USSR national economy between the individual characters

should be considered as a manifestation of the problematic aspects of the social reality by that time. In this respect, the author clearly has a negative attitude towards the vulgar use of traditional communist ideological clichés. The novel discusses other crucial social issues of those days. However, all in all social problems are an important aspect of this work only as it is adroitly intertwined with much larger, arguably global, and somehow universal issues.

It goes without saying that as a highly artistic work, the novel “The Place of the Skull” does not give any schematic advice or exhortations. Ecological, ethical, philosophical, religious and many other complex issues are creatively addressed in this work. The presumable approach of a global catastrophe that humanity may inflict on itself, both in the form of unaccountable destruction of nature and the living environment and nuclear warfare are seen and completely absorbed from an original philosophical and to some extent, religious perspective too. The Aitmatov understanding of the figures of Christ and Pilate is also extremely daring and artistically impressive.

In this awesome work of Chinghiz Aitmatov, it is difficult to find any direct answer to the acute problems addressed, but it undoubtedly has a kind of “shock therapy” effect. The author, within the framework of his artistic and cognitive abilities tries his best to awaken humanity, which is moving fast towards a tragic end.

References:

- Aitmatov, Ch. (2005).** Sakondakre. [The Place of the Skull]. Tbilisi: “Tsitsinatela” [“Firefly”]
- Nodia, O. (1987).** Pikrebi erti romanis gamo. [Reflections on one novel]. „Literaturuli sakartvelo“ [“Literary Georgia”], 28 / VIII, 12-13, Tbilisi
- Siradze, R. (2011).** Esseebi da targmanebi [Essays and translations]. Tbilisi